

*Werkgebied: Denderhoutem, Haaltert, Heldergem,
Kerksken, Terjoden*

Mededelingen Heemkundige Kring
Groot-Haaltert - 3-maandelijks ledenblad

29e jaargang 2009 - nr. 2

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Voorzitter - Secretariaat

Willy De Loose

053/83.08.81

Bestuursleden:

Denderhoutem:

Hans Sonck

Haaltert:

Jan Paul De Graeve

Marc De Moyer

John Scheerlinck

Christophe Provost

Heldergem:

Roger De Troyer

William Minnaert

Kerksken:

Joris De Kegel

Documentatiecentrum:

Warandegebouw Sint-Goriksplein 17,

9450 Haaltert.

Open: eerste en derde zondag en tweede
donderdag van de maand van 10 tot 12
uur.

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Lidmaatschap: € 10

Steunend lid: € 15

Rek.nr. 439-5083061-63

Heemkundige Kring Groot-Haaltert

Email:

willydeloose@skynet.be

info@hkhaaltert.be

Website:

www.hkhaaltert.be

Elke auteur is verantwoordelijk voor
zijn/haar teksten.

Teksten mogen overgenomen worden mits
bronvermelding.

HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

Redactioneel

Vooreerst willen wij jullie graag bedanken voor de spontane her-nieuwing van het lidmaatschap. Maar liefst 90% van de leden sloten opnieuw aan en een wij verwelkomen een aantal nieuwe leden, zodat de teller nu op 400 staat.

Wij zullen ons verder blijven inspannen om het tijdschrift boei-
end te maken en om het documentatiecentrum, dat gratis toe-
gankelijk is voor opzoekingen, verder uit te bouwen.

Hierbij een oproep naar onze lezers. Hebben jullie interessante
documenten en/of foto's die bruikbaar zijn voor een bijdrage in
het tijdschrift? Is jullie vereniging reeds enkele decennia actief?
Waarom ze niet in de kijker plaatsen naar aanleiding van één of
andere feestelijkheid of verjaardag, waarom geen artikel met
enkele foto's van de beginperiode?

Geef een seintje, wij maken er werk van.

Verder in dit nummer lezen jullie meer over de onthulling van
een borstbeeld voor onze dorpsgenoot priester, heemkundige en
historicus Jozef De Bouwer.

De Heemkundige Kring, die opgericht werd op aandringen van
Jozef De Brouwer en waarvan hij trouwens erevoorzitter werd, is
gelukkig dit project te kunnen realiseren.

Het is een hulde aan een eminente persoonlijkheid op gebied
van de plaatselijke geschiedschrijving. In gans Vlaanderen wordt
hij aangezien als één van de belangrijkste figuren in deze mate-
rie.

Wij willen onze dank betuigen aan de Culturele raad, die als uit-
loper van het feestjaar '40 jaar Culturele raad', het beeld schonk
en aan het Gemeentebestuur die zorgde voor de constructie van
de sokkel.

*Al onze leden en sympathisanten worden vriendelijk uitgeno-
digd op de plechtigheid om 18u30 aan het woonhuis
(Bruulstraat, 10) op zaterdag 12 september 2009.*

De turfboer te Denderhoutem

't Was kermis in Atom, het mag gezegd. Willy Provost en zijn turfboeren waren in de wolken.

Naar aanleiding van de onthulling van 'De Turfboer' op Terlinden te Denderhoutem op vrijdag 1 mei 2009, hierbij enkele gegevens over het turfsteken én het kunstwerk.

Niet zomaar worden de Denderhoutemnaars 'turfboeren' genoemd. Immers in ons dorp werd vroeger aanzienlijk veel turf gestoken.

Turf is ontstaan in veengronden, ook 'moer' of 'broek' genoemd. Dit is een laag bekken met stagnerend water, waar door plantaardig gehumificeerd materiaal, een zuurstofarme sponsachtige grond is ontstaan die door de eeuwen heen bedekt is geworden met een dunne laag slib,

Het turfsteken gebeurde in groep, zowel mannen als vrouwen en zelfs kinderen. Eerst werd de oppervlaktebegroeiing en de bonkaarde afgestoken. De eerste persoon stond op het talud met 'een wadder' of 'stikker' om verticaal op maat te steken. Een tweede persoon stond in het talud met 'een opschoot' of 'oplegger' om horizontaal de turfblokken ter grootte van grote bakstenen af te steken. Een derde stond met 'een slagkar' in voor het vervoer naar het 'zetveld' waar de 'zetters' de turfblokken te drogen stelden.

Voor de ontginning vinden wij nog gegevens in documenten uit de 18e eeuw, waar er melding gemaakt wordt van turfontginning. Zo lezen wij dat de ontvanger der nationale domeinen, Servaes De Cleene, het verslag van een verkoping stuurt naar de administratie van de provincie Oost-Vlaanderen in 1795: *'verscheyde gedeeltens torf gelegen in zekeren meersch tot Denderhoutem...'*

De kunstenaar over zijn creatie:

de sokkelzuil is in ruw reliëf-baksteen-metselwerk (h: 145/170 cm). De zuil ondersteunt, als deel van het sculpturale geheel, de brons-modellering en beoogt het drogen van de turfblokken te visualiseren.

De sculptuur in brons (h: 235 cm) geeft een beeld van de ontginning van de turfblokken.

Het turfsteken was een groepsgebeuren van minstens twee personen, de kleinste gemeenschap, man en vrouw, het gezin. In Denderhoutem diende het turfsteken niet alleen voor eigen gebruik maar eveneens voor openbare verkopen. Het werd uitdrukkelijk genoteerd in de *'Staten van Goed'* bij overlijden en nalatenschap.

De sculptuur verwijst:

1-evenzeer naar het nog steeds in de *'Swittens'*-veenputten zichtbare verleden,
2-als, doorheen zijn vraag tot samenwerking, naar de dagelijkse werkelijkheid van het heden,
3-en meer, het visualiseert de oorsprong van de kiemkracht die nodig is voor alles wat zich ontwikkelen wil naar een duurzame toekomst.

Naar teksten van Edgard Huylebroek en beeldhouwer Bart Bogaert.

Zie ook: Mededelingen Heemkundige Kring Haaltert, jg 13, 1993, nr. 2

Haaltenaar Jozef De Brouwer, priester, heemkundige, historicus

Zaterdag 12 september 2009 onthullen wij het borstbeeld van pastoor Jozef De Brouwer, 100 jaar geleden geboren te Haaltert in 'de Krebbe' op 28 februari 1909.

Hij werd onderpastoor in Denderleeuw en Hofstade en pastoor in Impe en Sint-Gillis- Dendermonde. Uiteindelijk verbleef hij als rustend priester in Denderleeuw, het dorp waar zijn apostolaat begon.

De volledige biografie hier behandelen is niet de bedoeling. Dit werk (Omme God en Vlaanderen, leven en werk van Jozef De Brouwer) werd samengesteld door een familielid Joris Roelants, als eindwerk aan de Hogeschool voor Economisch en Grafisch Onderwijs te Gent.

Wij willen hier vooral beklemtonen dat onze dorpsgenoot een onschatbare bijdrage geleverd heeft tot de toegankelijkheid van de plaatselijke geschiedenis van het land van Aalst.

Duizenden bladzijden heeft hij via diverse tijdschriften en in geschied- en heemkundige werken gepubliceerd. Hij wordt terecht aangezien als één van de meest eminente persoonlijkheden in deze materie. Het is dan ook niet verwonderlijk dat tal van onderscheidingen hem te beurt vielen, o.a.:

August De Reesprijzen van het Davidsfonds in 1948, 1949 en 1957

Eerste prijs van het Oost-Vlaams Verbond van Geschiedkundige Kringen in 1960

Provinciale prijs van Oost-Vlaanderen voor Geschiedenis in 1964

Pro Civitateprijs van het Gemeentekrediet in 1965

Jubileumprijs van het Verbond van Heemkundige Kringen in 1968

Reinaertprijs in 1970 en de prestigieuze De Potter en Broeckaertprijs in 1983.

Is het dan niet gerechtvaardigd dat Haaltert ook hulde brengt aan zijn illustere dorpsgenoot?

De Heemkundige Kring wil zich graag inzetten om dit project te verwezenlijken.

Wij danken hier oprecht de Voorzitter en de leden van het Dagelijks Bestuur van de Culturele raad die opdracht gaven om het borstbeeld te vervaardigen en het Gemeentebestuur dat zal zorgen voor de constructie van de sokkel.

De buste in blauwe hardsteen werd gebeiteld door beeldhouwer Wilfried Jacobs (° Aalst 1955). De kunstenaar volgde de richting beeldhouwen in de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Dendermonde. Hij was medewerker aan de restauratiewerken van het Justitiepaleis en de Sint-Michielskathedraal te Brussel, aan de O.L.Vrouwkerk te Dendermonde e.a. Sinds 1992 is hij zelfstandig beeldhouwer in Lebbeke waar hij de materie op een figuratief-realistische wijze volgens de 'taille-directe' techniek bewerkt. Talrijke prijzen en selecties kon hij reeds in de wacht slepen.

Reeds in 1992 werd er aandacht besteed aan de figuur De Brouwer. De VTB afdeling in samenwerking met KWC Terjoden en de Gemeentelijke Sportraad stippelden een Jozef De Brouwerfietsroute uit. Op 20 september 1992, bij de plechtige openstelling van de fietsroutes, fietsten zo'n 1000 deelnemers door ons dorp. Uit die manifestatie ontsproot de Jozef De Brouwervriendenkring die tot op heden onder de stuwende kracht van Paul Temmerman actief is.

In Impe werd in 1992 een Jozef de Brouwerpad ingewandeld

In Hofstade werd op 15 februari 2008 een gedenkplaat aangebracht aan de pastorie waar hij een aantal jaren verbleef en belangrijke ontdekkingen deed uit de Romeinse periode, ondermeer vaatwerk en de grondvesten van een Gallo-Romeinse tempel.

Wij willen besluiten met het slot van de toespraak van Geert van Bockstaele, bestuurslid en beheerder van 'Het land van Aalst' van 1966 tot 2004, op deze herdenking.

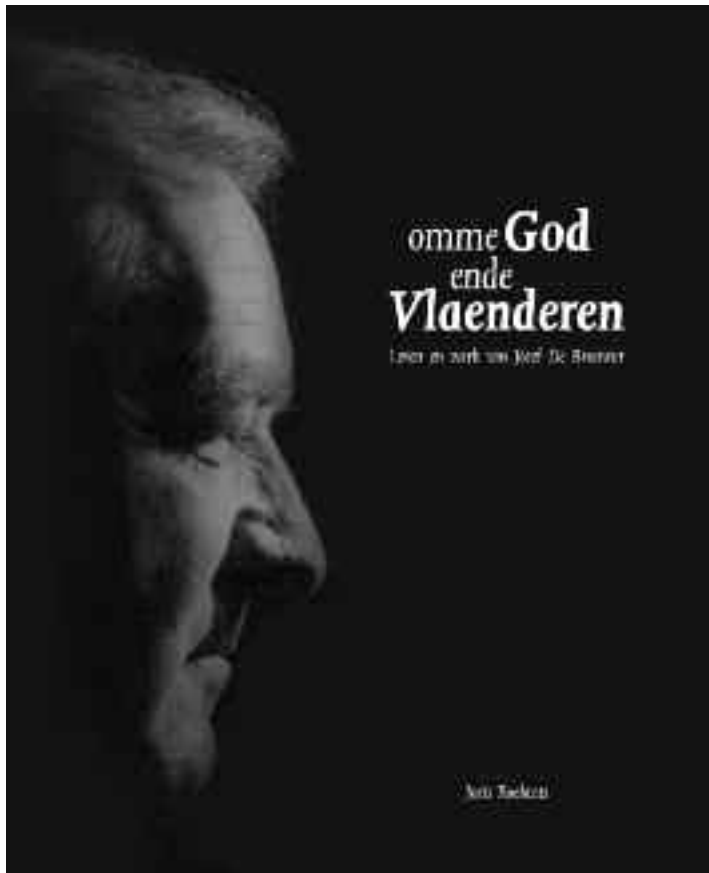
“Jozef De Brouwer bleef meestal bescheiden en eenvoudig. Op een herdenkingsplechtigheid van dr. Hendrik Vangassen die in 1969 te Ninove plaatsvond, getuigde hij: ‘ik ben geen geschoolde historicus, maar slechts een liefhebber die geschiedenis pleegt; ik ben evenmin een redenaar, en heb telkens, na zoveel jaren, plankenkoorts wanneer ik de preekstoel op moet; ik ben integendeel een gecontesteerd priester.”

Met die laatste woorden verwees hij naar de grote moeilijkheden die hij in Sint-Gillis ondervond met onderpastoor Verhaeghen. De publicaties van deze ‘ongeschoolde historicus’ blijven tot op heden zeer gewaardeerd. Zijn werken worden veelvuldig geraadpleegd. Het Land van Aalst was dan ook dankbaar toen hij in 1983 als eerste de Potter-Broeckaertprijs van het Oost-Vlaams Verbond van de kringen voor Geschiedenis kreeg toegewezen. Hijzelf kon wegens gezondheidsredenen niet meer aanwezig zijn. Toen onze toenmalige voorzitter, Luc De Rijk, hem het diploma thuis in Denderleeuw overhandigde, zei de zichtbaar ontroerde pastoor De Brouwer: ‘ik ga door, ik onderzoek, ik schrijf zolang het God belieft’. Enkele maanden later overleed hij. Een groot historicus ging heen. Hij was een pionier en gedurende decennia een steunpilaar van Het Land van Aalst. Zijn leuze was ‘het verleden leeft in ons’. Volgens hem ‘droeg de geschiedenis het merkteken van de persoon die het schiep. De auteur moet geen stelling trachten te verdedigen, zei hij, maar een zo groot mogelijke objectiviteit nastreven.’

Heemkundige Kring Haaltert

Willy De Loose

Omme God ende Vlaenderen

Biografie Jozef De Brouwer

(° Haaltert 1909- Aalst 1984)

Priester – heemkundige – historicus

door Joris Roelants

formaat 19 x 23 cm

120 blz.

Prijs € 15

(zonder verzendingskosten)

Voorinschrijven tot 1 augustus 2009 door storting van het bedrag op rekeningnr. 439-5083061-63

van Heemkundige Kring Haaltert

of door melding via info@hkhaaltert.be.

Programma zaterdag 12 september 2009

Namiddag: fietstocht Jozef De Brouwervrienden

17u30: Eucharistieviering ter nagedachtenis van pastoor De Brouwer en overleden familieleden.

18u30: onthulling van het borstbeeld, Bruulstraat (Parking Jeugdheem).

Gelegenheidstoespraak: de Hr Robert Ruys, voorzitter van het Verbond van Heemkundige Kringen, Oost-Vlaanderen.

Aansluitend: receptie

Omkadering: Koor Vrolijke Musici en Flago Vlagkunst

Alle geïnteresseerden van harte welkom.

De daensistische beweging in Kerksken (Deel VI)

De Kantnijverheid – Het werk in de kloosters

In België waren rond 1900 ongeveer 160 scholen voor kant- en borduurwerk actief. Drie vierden van deze scholen werden door zusters bestuurd en bestonden in de meeste gevallen uit een bewaarschool en lagere school, waaraan kantwerkklassen waren toegevoegd.

De meisjes werden zeer jong – gewoonlijk tussen zes en negen jaar – op de kantschool aanvaard. De meisjes kregen een christelijk gerichte opvoeding en een paar uur catechismusles. Tevens werden hun de meest elementaire beginselen van lezen, schrijven en rekenen aangeleerd.

Het aantal werkuren verschilde van school tot school. Volgens een statistiek van het arbeidstoezicht, opgesteld in 1886, zowel in de geestelijke als wereldlijke kantwerkscholen, varieerden de werkuren van 6 tot 13 uren. Om deze lange dagtaak draaglijk te maken hadden de zusters een schrander middel gevonden: de kinderen werkten op maat, onder het zingen van godsdienstige of vaderlandse liederen. Sommige fijne kanten vergden een leertijd van vijf tot tien jaar. Dit betekende dat vele goeie kantwerksters 18 jaar waren vooraleer ze als zelfstandige kantwerkster konden meehelpen voor het onderhoud van het huisgezin.

Tot het einde van de 19de eeuw was er geen enkele vorm van arbeidsbescherming: er waren geen sociale wetten. Erger nog: er bestond geen enkele arbeidsregeling voor vrouwen en kinderen. De toenmalige arbeidsomstandigheden van de kantwerksters waren oorzaak van verschillende ziektes en afwijkingen zoals: bijziendheid door het lange werken bij kaarslicht en afwijking van de wervelkolom door de voortdurende gebogen houding van de jonge kantwerksters.

Negentiende-eeuwse rapporten over de kantscholen spreken herhaaldelijk van schandalige exploitatie van de kinderen door hun ouders of door de kloostergemeenschappen. Niet zelden werd hiervoor het argument gebruikt dat de jeugd door een nuttige bezigheid behoed werd voor zedenbederf. De alleenstaande kantwerkster op het platteland was meestal gebonden aan de uitgevers (facteurs) van het kantwerk. Deze verdeelden het werk, betaalden in eigen naam of in opdracht van de veelal Brusselse ondernemers voorschotten in de vorm van garen, geld, levensmiddelen of goederen. Hierdoor raakten de kantwerksters soms levenslang niet meer uit de schuld. In de hoop steeds nieuw werk te zullen krijgen, verkozen ze dikwijls een geringer loon boven werkloosheid. De misbruiken waren dan ook legio.

Bij de eeuwwisseling van 1900 waren in Kerksken twee kantscholen actief.

De meisjes kregen hun basisopleiding in de kantschool van het klooster in de Beekstraat. Deze stond bekend als een van de beste kantscholen van het land.

Kantschool klooster Kerksken

Het ontstaan van de kantnijverheid is te danken aan Pastoor Van Hoeymissen. Begin 1845 telde het dorp 100 werkloze gezinnen. In dat jaar trok de pastoor naar Brussel “om eene meestereese te bekomen, om de kinders te leren kantwerken en om een bureau te hebben

Klooster, kantschool Beekstraat Kerksken ingehuldigd in 1865

om voor te werken”. Hij haalde een Brusselse “meesteres” naar Kerksken, die hij 2fr per dag betaalde, en huurde een woning op het dorp; de kantschool was geboren. Concurrentie dulde de pastoor niet, de familie De Wolf-Portemont die begin 1848 een kanthandel startte in het dorp was geen lang leven beschoren. De kantschool groeide en in 1856 kocht Van Hoeymissen een woning (huidige herberg Korlick) voor de kantschool en het herbergen van vijf zusters van de orde der Penitenten uit Opbakel. De eerste overste was Moeder Stanislas (Joanna Verbraeken) die van de primitieve instelling een bloeiende kantschool maakte. Niet enkel jonge meisjes, maar ook vrouwen kwamen er hun vak aanleren. Zodra ze voldoende bekwaam waren om bepaalde stukken te maken werden ze door de school vergoed.

In 1862 werd aangevangen met de bouw van een nieuwe kantschool en een nieuw klooster in de Beekstraat. In mei 1865 verhuisden de zusters en de kantschool. De school werd enorm geapprecieerd, en talrijke internationale prijzen werden behaald. In 1896 werd gewerkt aan het bruidskleed van Prinses Hendrika. Voor dat kunstig kantwerk kwam er zelfs hoog bezoek naar Kerksken, maar er ontstonden ook verschillende persellen over de uitbuiting van de kantwerksters. Voor de commercialisering van zijn kantwerk werkte het klooster nauw samen met de kantuitgeefsters van de familie Fermon, Driehoek Kerksken. Tot de eerste wereldoorlog was de kantnijverheid een bloeiende activiteit voor 80 % van de vrouwen in Kerksken. Tot in WO II bleven de kloosterzusters actief in het uitgeven van kant.

Na hun basisopleiding werden de beste kantwerksters aangetrokken door het Brusselse kanthuis Minne-Dansaert dat zich vestigde in de Eekent te Haaltert.

Sint-Annakantschool - Huis Minne-Dansaert.

In 1889 vestigde dit belangrijke Brusselse kanthuis – opgericht in 1856- zich in Haaltert. Jenny Minne richtte in de wijk Eekent de Sint-Annakantschool op. Vooral de jonge kantwerksters uit Kerksken waren zeer gegeerd na hun degelijke opleiding in de kantschool van het klooster. Ze werden door Jenny Minne verder gespecialiseerd in het vervaardigen van fijne naaldkanten. Met premies en hogere lonen dan diegene die de facteurs uitbetaalden,

wist zij de beste kantwerksters aan te trekken. In Haaltert en de omliggende dorpen stelde ze tot 1000 thuiswerkende kantwerksters te werk. Het directe contact tussen fabrikant en kantwerkster werd hierdoor gerealiseerd en was voordelig voor beide partijen. De facteurs die met de grote winstmarges gingen lopen werden uitgesloten.

Tijdens de wereldtentoonstelling te Parijs in 1900 stelde Jenny Minne een nieuwe naaldkantsoort voor onder de naam Point 'd Eeckent (Ekentse naaldkant), naam die ze ontleende aan het gehucht Ekent waar de kantschool gevestigd was.

Het klooster van Kerksken werkte nauw samen met Minne-Dansaert. Na een conflict over privéstoelen vooraan in de kerk te Haaltert, besloot Jenny Minne voortaan de missen in Kerksken bij te wonen. De pastoor Constantien Pringels vond een goudstuk in de schaal en prompt kreeg Jenny en haar dienstpersoneel een hele rij voorbehouden.

Jenny Minne overleed onverwachts op 63 jarige leeftijd te Parijs op 11 december 1909. Haar activiteiten werden door verschillende plaatselijke fabrikanten overgenomen.

De invoering van de algemene leerplicht in 1914 was een streep door de rekening van de kantscholen. Van dan af moesten de kinderen immers naar de "school" en dit betekende het einde van de kantscholen.

Victor, die de franse taal machtig was

Victor Van der Haegen die nooit de confrontatie schuwde, ging met zijn kanthandel de concurrentie aan met het klooster en het huis Minne-Dansaert.

Victor Van Der Haegen (Thor) werd geboren te Kerksken, Terlicht, op 7 december 1869. Hij huwde op 23 augustus 1899 met Droesbeke Berlindis Octavia.

In 1897 werd hij, na de werkstaking van wevers, door Adriaan Smits afgedankt. Hij opende een herberg op Terlicht. In 1899 startte hij samen met zijn echtgenote een kanthandel.

DENTELLES - Maison Victor Van Der Haegen -Droesbeke

In 1906 vestigde hij zich tegenover zijn politieke rivaal Burgemeester Leander Meganck op de Driehoek.

Tot WO I was hij samen met Jozef Callebaut het boegbeeld van de daenistische beweging in Kerksken. Hij zetelde in de gemeenteraad tot 1910.

Na WO II verbleef hij, niet onopgemerkt, een paar jaar in Amerika. Na zijn terugkeer in 1924 stichtte hij de autobusmaatschappij "De Straal".

In 1932 kwam hij opnieuw in de gemeentepolitiek en was schepen van 1938 tot 1944.

Vanaf de stichting van De Christelijke Volkspartij in 1893, bleef hij gans zijn leven actief betrokken bij het politiek gebeuren. Op 29 september 1957 onthulde de 88 jarige Victor Van Der Haegen, samen met Romain Eeman, het Priester Daens-monument op de Werf te Aalst.

Hij overleed in het klooster te Haaltert op 97 jarige leeftijd op 28 februari 1966.

De kantscholen beschouwde hij als oneerlijke concurrentie en in overtreding van de wet op de kinderarbeid van 1892, waardoor kinderen onder de 12 jaar niet mochten werken. Op zijn aangeven verscheen in "De Werkman" van vrijdag 5 april 1901 een artikel over de uitbuiting van de kantwerksters in Kerksken. Victor, die de Franse taal machtig was, gebruikte als bron het artikel in de Waalse krant "Le Peuple" van 12 februari 1896 over de uitbuiting van de kantwerksters in Kerksken en de discussie die over deze uitbuiting ontstond vooral in de Franstalige socialistische kranten. Ook wou Van Der Haegen zijn politieke tegenstander, burgemeester Leander Meganck, een loer draaien. Deze dichtte zich koninklijke allures toe na het bezoek van 5 gravinnen aan Kerksken op 23 februari 1896.

Het artikel in "De Werkman" zorgde voor algemene commotie in de Denderstreek waar duizenden kantwerksters actief waren. Vooral in Kerksken zorgde het voor hoog oplopende discussies. Een antwoord kon niet uitblijven. In "De Denderbode" van woensdag 24 april 1901 richtte Zuster Colomba, moeder-overste van het klooster van Kerksken, zich rechtstreeks tot Pieter Daens, de verantwoordelijke uitgever van "De Werkman"

“Open Brief aan Petrus Daens, uitgever van “De Werkman” te Aalst

Mijnheer Daens, in uw blad “De Werkman” van 5 April laatst hebt gij het goed gevonden allerlei leugens te schrijven op ’t Klooster van Kerkxken en de Zusters te beschuldigen van – oneerlijkheid, - daar zij onder het loon zouden doen werken, en de kantwerksters uitbuiten. Sedert lang weten wij, dat gij er op uit zijt, al wat catholiek is aan te vallen, en dat op oneerlijke wijze, want gij vindt er geen bezwaar in grove leugens over te drukken uit socialistische roddelbladen als “Le Peuple” en dat wel uit nr 43 van ’t jaar 1896, dagteekening 12 Februari. Gij weet zeer wel dat het artikel nopens het arbeidsloon der kantwerksters in “Le Peuple” verschenen, door den heer Sacré op afdoende wijze weerlegd is in het nr 55 van 24 februari zelfde jaargang. Gij moet dit antwoord gelezen hebben, en bijgevolg zijt gij heel goed met ’t volgende bekend:

Dat de sluier, aan prinses Stefanie geschonken ter gelegenheid van haar huwelijk, vervaardigd is door het huis Sacré van Brussel, en dat hij maar 25.000fr, betaald werd en niet 80.000 zooals gij op valsche wijze schrijft.

Dat deze sluier gemaakt is door kantwerksters van Brussel en niet door meisjes van Kerkxken.

En gij durft zeggen dat hij vervaardigd is te Kerkxken; dat het Klooster er 25.000fr. voor ontving en de werkmeisjes maar 5.000fr. kregen. Men moet gemeene en schaamteloze leugenaar zijn, om aldus de waarheid te durven verdraaien.

Men weze eerlijk in alle beoordelingen zegt gij. Ja, maar begin eerst zelf eerlijk te zijn, Mr Daens. Mogen mannen, die wetens en willens andere belasteren aanspraak maken op den naam van eerlijke en deftige lieden?

Het antwoord is gemakkelijk om vinden, en ik laat uwe lezers oordeelen of uwe handelswijze eerlijk is. Uw doel is gekend. Sedert ettelijke jaren houdt gij u onledig met de werkende klas tegen de patronen op te hitsen, den klassenstrijd aan te vuren, de godsdienstige gevoelens in de herten der werklieden uit te dooven, en hen aldus ongelukkig te maken, om hier uwe eigene verheffing te bewerken; dat is ’t wat gij betracht, dat is uw streven. Welke ellendige rol!

Mochte God u de gratie geven om tot inkeer te komen en voor het goede te strijden, in plaats van dit verachtelijk werk te verrichten!

Zr Colomba, Overste van ’t Klooster.

“De Denderbode” voegde er nog aan toe:

’t Woord is nu aan u, Pie Daens, met al uwe eerlijkheid en deftigheid waar gij altijd op boft.... Ja, ’t woord is aan u, wij openen onze kolommen voor uw antwoord. Maar zoo als altijd zult gij uit uwe chipaksche schelp niet durven kruipen en den lasfaard vertoonen!”

Om de geloofwaardigheid van de daensisten te ondermijnen

Was Victor Van Der Haegen ook op de hoogte van het antwoord gepubliceerd door de heer Sacré in "Le Peuple" van 24 februari 1896? Het antwoord van Zuster Colomba was vernietigend voor de daensisten. Voor zuster Colomba en Jenny Minne was het een punt van eer, maar vooral wilden ze vermijden dat het statuut van de kantscholen ter discussie werd gesteld, wat eigenlijk de bedoeling van de aanklacht was. De wet stelde dat kinderen onder de 12 jaar niet zouden werken in de nijverheid. De jongens tussen 12 en 16 jaar en de meisjes tussen 12 en 21 jaar zouden niet meer dan 12 uur per dag mogen werken en niet meer dan 6 dagen in de week. De kantscholen (ateliers) maakten gebruik van een uitzondering van de wet op de kinderarbeid. *"Werken verricht in gestichten (werkplaatsen) waar alleen familieleden gebruikt worden, onder 't gezag van den vader of de moeder, 't zij van een voogd, mits de gestichten niet als gevaarlijk, ongezond of hinderlijk gerangschikt zijn."* Waar het voor de daensisten de bedoeling was om de kinderarbeid en de uitbuiting van de kantwerksters aan te klagen, werd het probleem door de katholieke pers ter zijde gelaten maar gretig gebruikt om de geloofwaardigheid van de daensisten te ondermijnen.

De Denderbode van zondag 28 april 1901 goot nog wat olie op het vuur:

"Wij hebben gezegd dat wij onze kolommen zouden openen voor het antwoord van Pie Daens aan Eerw. Moeder Colomba van Kerkxken, maar wel te verstaan onder voorwaarde dat Pie zich zou gedragen naar de stipte voorschriften van 't dekreet op de drukpers."

Nu, men weet het, voor die groene alweter bestaat er noch wet, noch dekreet, noch recht; hij is de held voor wie allen en alles buigen moeten. Indien wij met eenen loyalen confrater te doen hadden in stede van met eenen overmoedige raren groenen vlegel, wij zouden toegeven en 't gene hij wekelijks in 't "Land van Aelst" en "Werkman" zeevert maar afkondigen: immers de groene volksfopperij is zoo dood gezaagd dat ze nog zoveel effect op den ernstigen man kan maken als eene visscatorie op houten been. Maar daensisten geven wij geen spellepuntje toe en zoveel te meer dat hij door zijn versteende koppigheid nooit toegeven kan. Hij kent en weet het altijd beter als Z.H. den Paus, H.H. de Bisschoppen, als de Pastoors, als de Missionarissen, als de Gouverneurs, als de Burgemeester enz. enz. van gans de wereld."

Vertrouwen in de Christelijke Volkspartij herstellen

Voor Jozef Callebaut, leider van de daensisten in Kerkxken, waren het moeilijke tijden. De verdeeldheid in de partij tussen de christelijken (de aanhangers van Priester Daens) en de vrijzinnigen (medestanders van advocaat Hector Planquaert) kwam aan de oppervlakte. Victor Van Der Haegen, geestesgenoot en volgeling van Hector Planquaert, schuwde nu en zeker later de confrontatie met de heilige huisjes niet.

Voor Jozef Callebaut kwam het er nu vooral op aan het vertrouwen in de Christelijke Volkspartij te herstellen. Samen met de 76 jarige schepen Frans Coppens trachtte hij de schade te beperken en de gemoederen te sussen. Na meer dan een maand werd in overleg met Pieter Daens een antwoord overgemaakt dat verscheen in "De Denderbode" van zondag 12 mei 1901.

"Denderbode, in uw Nr van zondag 21 April, pagina 2 kolom 1, staat een openbrief aan Petrus Daens door zuster Colomba, overste van het klooster te Kerkxken; ge geeft dien brief af in groote letters en voegt erbij:

"'t Woord is nu aan u Pie Daens, met al uw eerlijkheid en deftigheid waar gij altijd op boft... Ja, 't woord is aan u, wij openen onze kolommen voor uwe antwoord. Maar, zoals altijd zult gij uit uwe Chipaksche schelp niet durven kruipen en den lafaard vertoonen."

Denderbode, elk weet dat ik al mijn artikels onderteeken en altijd bereid ben voor mijne gedachten en woorden te verschijnen, overal, ja zelfs in lokalen van tegenstrevers.

In dit geval, wat doet gij? Gij daagt ons uit met sture woorden, gij roept: "Wij openen onze kolonnen...(?)" wij sturen u eenen brief, niet te lang, goed bij tijds, zonder persoonlijkheden, en gij zoekt spitsvondigheden en wispelturigheden wij zouden u door 't gerecht moeten dwingen mijn antwoord op te nemen!!!????(1)

Aan zuster Colomba antwoorden wij:

De zaak van den sluier is mondgemeen, 't gansche land door; wij spreken ervan, uiterst gematigd, in 't voordeel van Kerkxken: zuster Overste ontkent alles; zelfs, schrijft ze, is de sluier te Kerkxken niet gemaakt; het kost ons geen moeite die logenstraffing op te nemen.(2)

Maar, zuster Overste gaat verder; ze verwijt ons de werkende klas op te hitsen tot hun ongeluk, en tot mijn eigene verheffing. Ons eigene verheffing!!! Wij worden aardig verheven! Overal uitgedreven, gebroodroofd, gestooten tot op den grond bij 't armste werkvolk; waar elk mag komen, wij worden eruit gejaagd. Een schoon verheffing!

En wij hitsen 't werkvolk op! Ach, zuster Overste, ik neem het niet kwalijk dat Ued. weinig politiek kent, doch zeg eens:

De gelijkheid van stemrecht vragen, elke man, eene stem, gelijk het in alle andere landen bestaat, die broederlijkheid, is dat ophitsing?

In elke besturen een eerlijk toezicht vragen: door 't evenredig stelsel, zuster Overste, is dat ophitsing?

Vragen elke soldaat voor zijn lot, geen vrijkoopning voor geld, om het kazerneleven te verbeteren, is dat ophitsing?

Bescherming en hulp vragen voor den Arbeid, is dat ophitsing?

Volkswetten vragen en volksbestaan, opdat de Arbeid hier zijn brood zou hebben en dat veel min landbouwers zouden moeten naar Frankrijk trekken, is dat ophitsing?

Zuster Overste, indien gij ons programma wilt lezen en overwegen, indien gij u wilt afvragen: Indien dit Programma wierd uitgevoerd, zou alles niet veel beter gaan voor Kerk en Staat? Zou hier niet meer Vrede, Vriendschap, Welvaart zijn zuster Overste, als gij hier uw Christen Hert, rechtzinnig laat spreken, gij zult God bidden opdat de Christelijke Volkspartij overal zou mogen gekend wezen, gelijk ze waarlijk bestaat en gelijk zij 't Vaderland zou willen ingericht zien.

Waarmede wij u hartelijk groeten, zuster Colomba en Denderbode verzoeken dezen brief op te nemen in antwoord op zijn artikel in 't Zondagnummer van 21 April 1901. Op te nemen, vragen wij, in zijn nummer van Zondag 12 mei aanstaande.

Hoogachtend, elk den goedendag. P. Daens

Aalst, 8 Mei 1901.

(1)Spitsvondigheden....Nee, neen, we willen ons door u, "groene Pie", niet laten beetnemen door u te laten misbruik maken van onze toegevendheid en ons meer gezeever te laten opdringen dan het strikt recht u toekent. Wat het dwingen door 't gerecht betreft, begin maar als 't lust!

(2)'t Kost u geen moeite de logenstraffing op te nemen u door E.Z. Columba gegeven. Zoo dus ge bekennt dat ge met eene schuldige lichtzinnigheid de beledigingen en lasteringen hebt afgekondigd die eene godverloochenende en godsdiensthatende drukpers tegen de E.R. Zusters van Kerkxken de wereld heeft ingezonden. Maar wat is 't? Geus en socialist zijn uwe bondgenoten; 't zijn volgens u goede christenen, die godverloochenaars, die godsdiensthaters, die vervolgers van priesters en kloosterlingen.

Of de E. Zuster Colomba u zal antwoorden gelooven we niet; zij heeft haar doel bereikt, namelijk, u doen bekennen dat gij de liberalen en socialisten zijt bijgesprongen om haar en hare medezusters te helpen beledigen en lasteren. Aardige eerlijk en deftigheid!"

dat het hem de goesting zal benemen

Hiermee werd het gevecht in de pers afgesloten. Maar in het dorp leidde het tot een verdere polarisatie. Katholieken en daensisten konden elkaar niet meer luchten, zelfs tot in de gemeenteraad was alles geblokkeerd ondanks een daensitische meerderheid.

De gemeenteraadsverkiezingen van 18 oktober 1903 beloofden een krachtmeting te worden. Burgemeester Leander Meganck spaarde geld noch macht en won glansrijk de verkiezingen.

"De Denderbode" van vrijdag 23 oktober berichtte:

"Te Kerkxken is de Daensistenpartij verpletterd. Al de Catholieke Candidaten met den heer Burgemeester L. Meganck aan 't hoofd zijn gekozen. Ziehier de officiële uitslag: Catholieken; Meganckx Leander 423; Heereman Omer 424, Hendrickx August 417, Van Den Eynde Philemon 398, Van Lul Ferdinamd 411. Daensisten, liberalen en socialisten. Cobbaut Frans 190, Coppens Frans 207, Meganck Camiel 219, Meganck Jos 192, Van Londersele Cyriel 189."

Zelfs Pastoor Petrus Van Der Meulen was gelukkig met de nederlaag van de daensisten en schreef in zijn dagboek: "In oktober 1903, heeft de lijst van den burgemeester Leander Meganck, na eenen hevigen en Kostelijke (eviciter 300) strijd, de partij van Francis Coppens eene zoo duchtige klopping gegeven (217 stemmen meerderheid) dat het hem de goesting zal benemen nog ooit in het strijdperk te treden."

De wensen van Pastoor Vermeulen gingen niet in vervulling. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 20 oktober 1907 veroverden de daensisten, onder leiding van Victor Van Der Haegen, opnieuw de volstrekte meerderheid. Na drie jaar eindigde het in een politiek gevecht met revolverschoten en opsluiting.

Joris De Kegel

(Wordt vervolgd)

De grafsteen van Maria VAN YPER, de enig overgebleven grafsteen op het oude kerkhof rondom de Sint Amanduskerk te Denderhoutem

“Langs den Westen en Zuyd is het kerkhof afgesloten sedert de vergrotinge van de kerke in 1834 met ene ijzere traile.” (duidelijk zichtbaar op de prentbriefkaart).

Ook in Denderhoutem werden de gestorven gelovigen aanvankelijk op een kerkhof rondom de kerk begraven. Wellicht waren de graven voor de voorgevel van de kerk al weg in 1834 toen de kerk vergroot werd in de lengte. Er werd grond ingenomen van het kerkhof voor die vergroting en pastoor Boel schrijft in het Liber Memorialis dat het “kerkhof groot genoeg is gebleven vermits het maar alle

tien à elf jaeren rond gegraven is”. (In principe werden de overblijvende beenderresten na verloop van tijd overgebracht naar een knekelhuis, maar hierover is er geen info voorhanden.)

Van het oude kerkhof is slechts één grafsteen overgebleven die wij na enig zoeken terugvonden verborgen in een haag langs de kant van het benedendorp/Poel.

Na enig zoekwerk kon ik toch ontcijferen:

D.O.M.

(Dominus Omnium Magister = God is heer over alles)

ALHIER LEYT BEGRAEVEN DE EERSAEME
 MARIA VAN YPER
 FIG FRANCISCUS IN HOUWELYCK GEWEEST
 MET ADRIAEN REDANT
 OVERLEDEN DESEN 2 AUGISTUS 1766
 TSAMEN GEWONEN ACHT SONEN
 ENDE NEGEN DOCHTERS
 IN DE OUDERDOM VAN 58 JAEREN
 ZNDE IN OWELYCK GEWEST 33 JAEREN
 BID VOOR DE ZIELE

Dat er in Atom altijd al straffe madammen hebben gewoond is geweten: Maria VAN YPER werd in Denderhoutem geboren op 18 november 1708, huwde op 25-jarige leeftijd met Adrianus REDANT op 29 september 1733 en baarde niet minder dan 16 kinderen!

Maria stamt uit een heel oud Atoms geslacht:

Haar vader Franciscus (° Denderhoutem, 11.12.1681 - †?) huwde op 06.02.1704 met Josina van den Berghe (° Denderhoutem, 19.04.1683 - †16.02.1743).

Haar grootvader Jacobus werd geboren in Denderhoutem op 4.2.1657, ging zijn bruid Jacoba Van Damme huwen in Sint-Lievens-Esse in 1680 en overleed in Denderhoutem op 14.5.1728.

Haar overgrootvader Franchoys werd op 19 mei 1598 geboren in Denderhoutem (†?), huwde een eerste maal op 15 april 1622 in Denderhoutem met Elisabeth VAN DER HAEGEN (dit huwelijk bleef kinderloos) en een tweede maal op 3 februari 1656 met Francisca DE COCK. Eén jaar later, haast dag op dag, werd grootvader Jacobus geboren.

De verste voorvader van Maria is haar betovergrootvader Symoen VAN YPER, die waarschijnlijk in 1590 huwde met Catharina DE MEYER (één jaar voor de geboorte van hun eerste zoon Lieven in juni 1591). Wanneer Symoen overleed is ons niet bekend, zijn echtgenote overleed in Denderhoutem op 17 augustus 1653.

Maria Van Yper huwde op 25-jarige leeftijd met Adrianus REDANT op 29 september 1733 en kreeg op 9 augustus 1734 een dochttertje Judoca, haar eerste kind in de reeks van 17! Vervolgens baarde ze nog 4 dochters, met name Petronella (° Denderhoutem, 13.08.1735 - † Denderhoutem, 11.10.1788), Maria (° Denderhoutem, 18.10.1736 - †?), Joanna (° Denderhoutem, 03.03.1738 - †?), Adriana (° Denderhoutem, 10.04.1739 - †?), alvorens eindelijk te bevallen van een eerste zoon Cornelius (° Denderhoutem, 19.08.1740 - †?), het jaar daarop gevolgd door een tweede zoon Joannes-Baptiste (° Denderhoutem, 19.01.1741 - †?).

Om de lijst te vervolledigen volgen eerst nog 3 dochters Jacoba-Petronella (° Denderhoutem, 24.05.1743 - †?), Maria-Catharina (° Denderhoutem, 10.03.1745 - †?), Cornelia (° Denderhoutem, 23.03.1746 - †?), een tweeling geboren 14 mei 1747 waarvan het jongetje de doopnaam krijgt van zijn vader Adrianus. (overlijdensdatum niet gekend maar waarschijnlijk heel jong gestorven want een andere zoon, weer met de doopnaam

Adrianus, wordt geboren op 08 juli 1748 – hij overlijdt in Denderhoutem op 16 januari 1829). Van het tweelingzusje Maria-Joanna kennen we ook de overlijdensdatum niet.

Waren de eerste kinderen uit het huwelijk allemaal meisjes dan zijn de laatste 3 kinderen allemaal jongens: Franciscus (° Denderhoutem, 08.07.1748 – †?), Josephus (° Denderhoutem, 18.03.1751 – † Denderhoutem, 14.06.1775) en last but not least Petrus-Amandus (° Denderhoutem, 14.08.1754 – † Denderhoutem, 15.06.1823, hij huwt Anna Maria Van Rossen).

Maria VAN YPER overleed op 2 augustus 1766, op 58-jarige leeftijd, hier in Denderhoutem en geniet nu de eer nog altijd begraven te liggen onder de enige nog overblijvende grafzerk van het oude kerkhof aan de Sint-Amanduskerk.

Hierbij een niet gedateerde foto van een viering aan het Heilig Hartbeeld (dat toen nog benedenkant dorp van de kerk stond naast het monument voor de gesneuvelden) waarop je dezelfde grafsteen duidelijk kan zien terug tegen de afsluitingsmuur benedenkant Dorp/Poel.

Het is een mooie zaak dat door tussenkomst van de Heemkundige Kring bij het schepencollege de zerk niet alleen vrijgemaakt werd, maar ook opgeschuurd werd zodat de ganse tekst vrijkwam.

Luc POTS

n.v.d.r.: met dank aan onze medewerker René De Paepe, die ontdekte dat er nog afstammelingen van Adrianus Redant x Maria Van Yper in onze regio wonen (8e generatie), n.l. fam. Herman Karel Lobyn x Annie Julia Van Grimbergen; fam. Ortair De Meerleer; fam. Edgard Duym x Edith Van den Borre, Kerksken; fam. Van der Hoeven-Callebaut; fam. Van der Hoeven-D'Herde; fam. Verbeeren-Scheerlinck, fam. Steppe x De Meerleer,Haaltert, e.a.

Heemkundige Kring Haaltert

Zaterdag 12 september 2009

Onthulling borstbeeld heemkundige historicus E.H. Jozef De Brouwer

Met de steun van de Culturele Raad en Gemeentebestuur
Met de medewerking van: Vrolijke Musici
Flago Vlagkunst v.z.w.
Fietsclub J. De Brouwer vriendenkring

Oe zeggen men 't ommel in 't Eljergems (12)

samengesprokkeld door Roger De Troyer

Landbouw – natuur en weer

't es vloed: de beek loopt buiten de oevers
't smost: motregen
't es mor ne vüskuët gruët: kleine oppervlakte
't ligt dauër hafstèjert: het werk is maar de helft gedaan
a zuë en drasj: neergutsende regen
alauëm: gereedschap
beejeren: met aal bemesten
beejerkuip: aalton
bool: boomstam
pekel: water met grote hoeveelheid zout waarin vlees bewaard wordt
de patotten zijn nie zogt: de aardappelen zijn niet gaar
doef: drukkend warm
dugtëg: loopsheid bij de koe
düsmoulen: dorsmachine
eigen gewin: eigen teelt
en ürdëken: raamwerk op de kar om de oogst binnen te halen
en oamès: hakmes om hout te kappen
en beis: een regenbui
en duchtige koe: klaar om naar de stier te gaan
en kambedde: strook grond op het einde van het veld waar de paarden keerden
en lompe koe: onbeleefd, onvriendelijk mens
en los: doorgang naar het veld
en mautere pèjer: overrijpe peer
en skip: spade
er valt wa gremeling: er valt lichte sneeuw
hij doet zijnen teer op: voedt zich met eigen producten
keef: duivenkooi
kértong: voerman
kijkel: ijskegel
kluiten: stukken aarde
koezjieëkkuij: aalvat
kopbuëm: knotwilg
kriel: kleine graankorrels
krizantijnen: chrysanten
mest briejen: mest op het veld verspreiden
mijn vingeren tentjelen: tintelen van kou
mutsauërt: takkenbundel
ne pladasj: een koeievlaai
ne verren: een stier
nen oesj: rijtuig om bomen te vervoeren
palmij: buxus
pattoterbollen: vrucht van de bloem van de aardappelplant
pelapatotten: aardappelen in de pel
pikkedonker: volop nacht
skofferdijnen: schaatsen
travakken: hard werken

treem: handboom van kruiwagen
uitguëzn: al scheppend leegmaken
uisel: weegtoestel
valoavënd: voor het donker wordt
versloest: verslenst
veur nen appel en en ei: bijna gratis
waunmeulen: scheidt het kaf van het koren
zenje: deel van het varken dat werd uitgedeeld
in den agterwesjjauërs: in het najaar
't règend alffrankstikskes: elke druppel is welkom na lange droge periode
Appelontjen ès uk nog e vies kontjen: het kan nog vriezen op de naamdag van de H. Appolonia
't es zuëveel appel'n as pèjeren: het biedt geen oplossing
onder d'appel'n gauën: onder de boom appelen rapen
hij eet'r em 'n beddeken gezauëd: hij heeft er voldoende van
Jezeken skudj zijn beddeken uit en de plumkes vallen op d'eerde: het sneeuwt
betroaven plaseer'n: uitdunnen van de bieten
't es mor e moager bistjen: niet veel zaaks
d'as den èjerd van de biejest: eigen aan de geardheid van ieder individu
't es ne gestampten boer: onbeschofterik
lotj de boeren mauër düsken: wij nemen er ondertussen het onze van
't es bedriegten boel: oogstrelend maar waardeloos
ze doen der brokskes op: heel warm
n'n buën mag de mei ni zien: bonen mag men niet planten voor half mei
't es azuë zei Sue de blau zijn beter as de ruë, 't es ni wauër zei zijn vrau, de ruë zijn beter as de blau, 't es ni wauër zei Sis, ge zijt aule twieje mis: gaat het hier om politiek of om de aard-appelen?
de dougen gauën mauër open en toe: de dagen zijn heel kort
in 't langste van de daugen: in volle zomer
n'n druëge mejert en n'n natten april brinkt de boeren ijer skuren vul: weerspreuk
mijn eksteruëg stékt: er is weersverandering op komst
ge kuntj t'r eirten in planten: vuile binnenoren
't es 'n ezelsdragt: de geboorte is overtijd
de fiejest ès uitgerèjegend: de regen was spelbreker
uëst gekoren, de winter geboren: weerspreuk
'k weet ne gèsduiker liggen: ik weet een stront liggen
groaven tot op den èrten: spitten tot op de harde ondergrond
da stik grond ligt voogd: het land wordt een jaar lang niet bewerkt
hij eet de kampanje gedauën: seizoenarbeider in Frankrijk
't zau gauën katten spaugen: er is onweer op komst
'k spring op au kerre: ik speel met je mee (bij kaartspel)
't klèjerd op: er komen opklaringen
de koekoek roept, 't zau regen'n: de regen is op komst
't es laf, 't zau ni augen: 't is te warm, er komt onweer
ke nèm giejn land van au: ik heb geen verplichtingen tegenover u
'zau gauën liejelek doen: 't zal onweren
vandaug masselkes, meiren plasselkes: stapelwolkjes voorloper van de regen
ge kuntj t'r mee op de mèrt gauën stauën: grote groenteoogst in de tuin
willekom meert, pak mij ni mee mee aunen langen stèjert: einde van de winter
hij ès op zijnen nest betrapt: hij is op een plaats waar hij niet mag zijn
as t'r veel noten zijn, est ne strenge wintjer: weerspreuk
hij ès gauën uësten: graanhalmen rapen op het graanveld
imand 'n pèjer stoven: een loer draaien
in 't putje van de winter: midden de winter
doej zonder regen of wintj, es 't ni de moeit dat 't begintj: wind en regen moet er zijn bij dooi
't augd op mee stillekes règenen: overvloedige regen

as 't règend en de zonne skènt es 't kèrmès in d' elle: weerspreuk
as 't règend op Medard, régend et zes weken dornauër: weerspreuk
de snieje wagt op anderen: grauwe lucht, er komt nog sneeuw
ze zau nog zwèrte snieje zien: de miserie moet nog komen
d'r ang't snieje in de lucht: het gaat sneeuwen
't vriest stiejen uit de grond: strenge vorst licht kasseien uit de grond
't stèrtje van de mei ès 't stèrtje van de winter: normaal komt er geen nachtvorst meer

(wordt vervolgt)

Documentatiecentrum

Wij danken:

VVF Aalst: doodsbrieven

Gilbert Temmerman, Liedekerke: doodsbrieven

Willy De Loose, Haaltert: geschiedkundige en toeristische literatuur

Lena Van Impe, Haaltert: doodsbrieven en -prentjes

Roos De Schutter, Haaltert: militaire documenten

Correcties vorig nummer:

Blz. 6, lees Germaine De Bodt x met Remi De Turck

Aloïs De Bodt en Louise Beerens hadden nog een 11e kind Evelyne, geboren in Pandora-Ohio-USA in 1919 en er overleden in 1921.

Blz. 10, lees : tot de zoon van Alfons er zijn intrek nam (paragraaf 6)

Blz. 10, lees: Françine Troffaes i.p.v Francie (paragraaf 6)

Correcties Familieboek II:

Blz. 307: zittend nr. 3: lees Paula Redant i.p.v. Paula Roelandt

Blz. 308: nr. 8: onderpastoor Van Crombrughe; nr 24: E.H. Verbraecke directeur Sint-Maartensinstituut.

Het centrum is gesloten tijdens de vakantiemaanden juli en augustus

Wie werd Oiltjeneir van 't joër?

Vrijdag 15 mei streden een zestigtal kandidaten voor de begerenswaardige titel én trofee van 'Oiltjeneir van 't joër'!

Na de quizronde eindigden twee dames met gelijk aantal punten: Eliane Elskens en Frieda Leemans. Het 'smokkeltaloeërken' van Lena testte de 'zoete' kennis van de kandidaat-winnaars en Eliane Elskens haalde het nipt. Zij mag de trofee mee naar huis nemen en mag zich voor één jaar 'Oiltjeneir van 't joër' noemen.

De quizmasters Willy en Omer met de laureate Eliane Elskens

Sfeerbeeld

Resultaten:

1-Eliane Elskens en Frieda Leemans (41 p)

2-Guy Van der Veken, Mireille De Vos, Katrien Baetens, Mariette Ghysens, Wies Westhof en Raf Hendrickx (40 p)

3-Dorien Muylaert, Elien Muylaert, Laura De Loose (39 p)

4-Emiel Meganck, Elias Loozen, Roos Van Landuyt, Nadine Meganck, Magda Van Oost, Joris De Kegel, Paul Ghijssels en Maria Stockman (38 p)

5-Marie Louise Taeleman, Geert De Dobbeleer, Marijke Gossye, Lieve Van den Driessche, Paul Fermon, Luthart Van Impe (37 p)

6-Nadine Van der Sraeten, Celien Muylaert, Katleen Goossens, Margriet Fermon, Annie Raes (36 p)

7-Lutgarde Van Mulders, Paul Muylaert, Carine De Clercq, Frans Baetens, Joris Redant (35 p)

8-Marcel de Neve, Krista De Neve, Marc Goossens, Katleen Gossye (34 p)

9- Lydie Van Cromphaut, Luc Van Cromphaut, Roos De Schutter, Jozef Steppe, Lut Reynaert, Wim Van den Driessche, Veerle Van Cromphaut (33 p)

Vervolgens in willekeurige volgorde: Danny Matthijs, Dora Van den Bossche, Emilienne De Smet, Anita Raes, Katleen Lauwereys, Rosa Meganck, Elianne De Schrijver, Roger De Smet, Bernadette Van den Steen, Ann De Rouck, Raf Oosterlinck, Paula Braeckman, Chris Braeckman, Wim Muylaert en Herman Basten.

Aan alle deelnemers: bedankt, proficiat en tot de negentienste kiejer in tweeëduuzjendientien.

Snoep in Haaltert of ‘smokkel op zen Oiltjerts’

Wie kent nog de namen van de snoepjes? Wie maakt zich nog druk over, dat ‘smokkelen’ nadelig is voor de tandjes? In het kader van de dialectquiz, een paar bijna vergeten begrippen.

Beginnen wij met ‘sjokolat’. Er was ‘e stik’ en ‘een tablet’. Van het stuk kon je ‘e kettelken’ afbreken, van een tablet ‘een lat’. Er waren ook ‘kattetongskes, karakskes en pralinnen’. Rond Pasen waren er de klassieke ‘poësouëren’ met of zonder ‘souëkerbollekes’. Met Sint Maarten waren er de ‘olle manekes’. Er was ook de fondant in verscheidene ‘bliejeke klerkes’. De ‘vermekes’ werden in wit suiker gegoten, ‘ne sjinte merten’, een ‘errebeze’, een ‘esp’, een ‘boerinneken’, soms in kleur met ‘e skepken sjokolat’ erop.

Kennen jullie nog ‘het brokkelpak’, ‘nen tipzak’ met gebroken ‘galetten van e potje kaat’ en soms een groter stuk ‘smokkel’ of een klein ‘stijsken’ om met te spelen. Belangrijke ‘smokkelwaren’ waren: ‘ne stamper’, ‘ne zwette rekker’ of ‘e rolleken’ fruitpastillen. Van de meer gewone ‘smokkel’ proefden wij ‘de kerremellen’ met omhulsel en ‘moentjebollen’ zonder ‘e papirken’.

Er waren tal van soorten ‘kerremellen’: ‘sjokolatte’, met ‘eenink of me saroop’, met ‘moenjt’ of ‘kaffés mouk’. Weet je nog: de ‘plekkende’ en de ‘froujtkeremellen’. Ook de langwerpige glazige met een ‘betje gelouë in van innebezen, kezzen, erebezen of troppelbeeskes’, alles in een mooi ‘papirken mee froujt op’.

En de ‘moentjebollen’. De ‘ziete’, ‘renjske’ en ‘ziere bollen’, maar ook bollen ‘me ne moentjs-mouk’. De noenbollen kregen ook speciale namen mee, zoals ‘napoleonnekes, violetjes, ziere sigaretjes, smoelentrekkers, wippers en oëners’. Bij een geboorte was er ‘het kinjekessouëjker’ in alle vormen, kleuren en smaken, met of zonder tekening en met of zonder ‘tisjkes’ gespoeten suiker erop (‘e kinjeken, een bloemeken, e roupken, e mousjken’). Waren er voldoende suikerbollen dan was het geen ‘petatterkinjd’.

En ‘na den anderen smokkel’. Er waren ‘stampers’ en ‘zierstikken’. Aan de ‘zierstok’ likte men om de scherpste punt te verkrijgen. Dan waren er nog de ‘zirkes, de gommekes, vliejes, lievevrakes, topkes of neeskes, kezzekes of poepegatjes, kaffeboënen, marsepein, koko, sniejebalen, malske oeken’.

Onuitputtelijk zijn de ‘smokkelnamen’, zoals ‘zwette rekker, zjizjipkes (van jujubes: hoestmiddel), zwette plekkers, kalisjaat, zwette kalisj, pikkerkes en valdakes’.

Op de kermis waren er ‘appelkes op e stoksken’, gesponnen sjouëker en gekaste eirten’.

Met jaarmarkt ontmoetten wij steevast een zwarte en kochten er ‘bomma bomma’ en op een kraam ‘babeleijers en kerrebitjes’.

En ’s winters, op de ‘leuvense stoof’ bakte moeder ‘tabletten mee noten’ op ‘e klakpapier’.

Kanunnik René Coppens, een illustere Denderhoutenaar

130 jaar geleden werd op 'den Dries' te Denderhoutem René Joannes Baptista Coppens geboren in het landbouwersgezin van Gaugericus (° Haaltert, 10-04-1831) en Maria Sidonia De Doncker (° Denderhoutem, 11-04-1839) die op 11 mei 1864 huwden te Denderhoutem. Er kwamen zes kinderen: Marie Leonia (° 1865), Marie Josephina (° 1866), Maria Joanna (° 1868), Benedictus (° 1870), Petrus Joannes (° 1874) en Jan Baptiste René (° 07-02-1878).

Na de lagere school in zijn geboortedorp ging hij naar het Sint-Catharinacollege te Geraardsbergen en na de succesrijke humaniorastudies koos hij voor een religieuze roeping.

In 1898 werd hij aanvaard in het Klein Seminarie te Sint Niklaas voor de richting Wijsbegeerte waar hij prachtige resultaten behaalde.

Hij werd op 6 juni 1903 priester gewijd en zijn eerste mis droeg hij een paar dagen later op in de kapel van het Seminarie te Gent.

René Coppens was een zeer intelligente persoonlijkheid en het was dan ook geen wonder dat hij de toelating kreeg om verdere studies aan te vatten in de KU Leuven. Hij behaalde de titels van Doctor in de Wijsbegeerte en van Baccalaureaat in de Godgeleerdheid.

In 1905 begon zijn pastorale functie in Ronse als coadjutor waarna hij er onderpastoor werd. Na een tweetal jaren kreeg hij een aanstelling als onderpastoor in de Sint-Baafsparochie in Gent.

Zijn werklust en ondernemingszin werden beloond en op 15 oktober 1908 benoemde Mgr. Seghers, bisschop van Gent, hem tot bestuurder van de sociale werken van het bisdom. Met grote dankbaarheid werd er opgekeken naar de opmerkelijke resultaten die E.H. Coppens verwezenlijkte in de sociale sector in een tijdspanne van 10 jaar. In 1919 werd hij Ere-kanunnik van Sint-Baafs. Paulus' spreuk *'Impedam et supprimpendar ipse'* – *'ik zal alles geven en mijn eigen nog daarbij'* – waren geen ijdele woorden voor hem. Als raadsman van de belangrijke werkliedenbond 'Het Volk' maakte hij zich eveneens verdienstelijk, vooral in de dramatische oorlogsjaren.

Heel vlug bleek hij een talentvolle redenaar, zodat hij regelmatig gevraagd werd om de kansrede te houden bij speciale gelegenheden. De krant *'Het Volk'* van 19 januari en van 1 mei 1923 gaven uitvoerig verslag over de sermoenen in Ursel en Oostakker.

In kerkelijke kringen te Aalst waren zij niet min tevreden toen René Coppens in 1927 aangesteld werd als pastoor-deken op de Sint-Martinusparochie. Hij kwam in de plaats van E.H. Honoré Coppieters, die tot hulpbisschop benoemd werd. Zijn bekwaamheid, zijn ondernemingszin, zijn sociaal karakter én vooral zijn redenaarstalenten waren in

geestelijke kringen wel bekend. Vicaris-Generaal De Baets schreef: *'Kanunnik Coppens was een redenaar, het is één van de kenschetsende trekken van zijn figuur. Kalm, bedaard, maar met een trilling van innerlijke aandoening in de stem, met rijke bewoording, in korrekt gebouwde zinssneden wist hij diepdoordachte waarheid uit te drukken, er zijn sermoenen waarvan men nog spreekt, gelijk die prachtige zieleroevende rede bij de terugkomst van onze strijders in 1918...'*

De nieuwe herder was voor Aalst een tweede priester Daens. *'Zijne opvattingen van de sociale beweging, van de beweging en verheffing van den werkersstand was dat het eene beweging moest zijn van en voor het volk. Hij wilde bij den werkmans het verantwoordelijkheidsgevoel ontwikkelen en hem bewust maken dat de sociale strijd een strijd is van rechtvaardigheid...'*(1)

De parochianen keken met grote verwachtingen uit naar de heuglijke dag van de inhaling op zondag 1 mei. De gebeurtenis werd gevierd met de nodige luister. Hij genoot zelfs een speciale behandeling en er werden hem twee getuigen toegewezen, kanunnik Gabriël Van der Gheyn en ere-kanunnik Renaat De Ruyver, beiden lid van de bisschoppelijke raad. De nieuwe deken kwam samen met de twee kanunniken langs de bevlagde Nieuwstraat en Grote Markt om de nokvolle Sint-Martinuskerk te bereiken. Hij werd door honderden parochianen opgewacht. *'De stoet kwam den E.H. Coppens aan de ingang der kerk tegemoet. Eerst het H.Kruis met misdienaars, dan zes priesters in gewaad, gevolgd door twee kindjes, dragende een fluwelen kussentje met de sleutels der kerk, en daarbij voegden zich uiteindelijk Mgr. Coppieters met Z.E.H. Coppens en de getuigen.'* (2)

Het werd een prachtige viering. Na de aanstelling *'beklom Mgr Coppieters den predikstoel waar hij in treffende bewoordingen het onderwerp 'den goeden herder geeft al zijne krachten aan zijne kudde' ontwikkelde. Hij wees de gelovigen op hun plicht 'steeds te gehoorzamen aan hunnen Herder in het uitoefenen van zijn ambt, daar gezag hoogst noodig is in de maatschappij, en meer nog in de kerk.'* (3)

In zijn *'openingssermoen'* kon de deken de parochianen begeisteren en hen overtuigen van zijn *'preekkwaliteiten'*.

Na de plechtigheid werd het gezelschap opgewacht door een grote menigte om hem nogmaals te verwelkomen. De Koninklijke Harmonie *'Al groeiend gloeiend'* zorgde voor de muzikale noot. De heildronken *'werden voorgesteld'* door Mgr. Coppieters, door Mr. Van der Haeghen, voorzitter van de kerkraad en door burgemeester Moeyersoën. *'Na het gulle antwoord van den Z.E.Heer Deken, die aan gansch de vergadering den indruk gaf dat Aalst zich verheugen mag een Pastoor-Deken te hebben gekregen waarlijk met de 'mens sano in corpore sano' een man van wien de parochie en de Dekenij lange jaren met Gods bijstand veel goeds mag verwachten.'* De mooie dag werd besloten met een feestmaal, samen met gezagsdragers en familie.

In de volgende jaren werd deken Coppens in talrijke gemeenten uitgenodigd om de *'feestrede'* te houden bij jubelfeesten, verering, vlaggenfeesten, e.d.

Hij was ondermeer de predikant bij de grootse Godeliefefeesten in Kerksken. *'Een grote menigte zakte af naar Kerksken en luisterde naar de treffende aanspraak over Gods lieve Heilige, van de Aalsterse deken E.H. Coppens. Ze kwamen uit alle dorpen van de omgeving. Een feestelijke optocht met de fanfare 'Moed en Volharding' uit Denderhoutem en de zangvereniging van de Sint Gregoriusgilde beeldde het leven van de Heilige uit en een nieuwe banner werd gewijd'* (4)

Gedurende zijn apostolaat in Aalst verwezenlijkte hij toch een paar merkwaardige zaken, o.m. een belangrijk Eucharistisch congres met de uitvoering op de Grote Markt van een

Christus Koning Oratorium voor soli, koor met 300 uitvoerders en harmonie op 17 juni 1927.

In 1927 stichtte hij samen met pastoor Kockuyt, krijgsaalmoezenier Maurits Van den Brempt, E.H. Borremans, pastoor in het Stedelijk Hospitaal, Edward Bouckaert, bestuurder NV Le Lion d'Or en T. Willems, griffiebediende bij de Kamer van koophandel de 'V.Z.W. Parochiale Werken van het H. Hart-Aalst'. Deze instelling bouwde o.m. het ontmoetingscentrum 'H.Hartkring' in de Dr. De Moorstraat en startte in 1929 met de bouw van de Sint-Lievenschool in de Drie Sleutelstraat te Aalst (5).

Grafmonument op het kerkhof te Aalst

Op zondag 8 juli 1928 was de parochie opnieuw in feest. Hun pastoor-deken vierde zijn 25-jarig priesterjubileum. In de namiddag werd deken Coppens afgehaald door de harmonie *'Al groeiend bloeiend, hoogwaardigheidsbekleders en een talrijke menigte sympathisanten en kinderens in 't wit gekleed boden bloemen en geschenken aan in naam van de gebuurte van de Dekenij'*. Van op het balkon van het stadhuis genoot hij samen met de genodigden van een prachtig muzikaal schouwspel.

Luttele tijd na de viering van zijn zilveren priesterjubileum stierf hij te Aalst op 25 januari 1929. Zijn dood op nog vrij jonge leeftijd, veroorzaakte een golf van medeleven in het Aalsterse. De Volksstem van vrijdag 1 februari wijdde een ganse voorpagina aan de begrafenisplechtigheid in de Sint-Martinuskerk.

Als teken van rouw werden de parochianen van Sint-Martinus verzocht *'gansch den dag der lijkplechtigheden hun vlag half top en niet opgerold aan hun huis te laten hangen en de parochianen die op den doortocht van den lijkstoet wonen worden verzocht de straat, ieder voor zijn eigen huis te reinigen.'*

De stoet die het stoffelijk overschot voorafging was indrukwekkend. De politie, een afvaardiging van de scholen, harmonieën, de Christelijke verenigingen, de

Kerkraad, de heer Moeyersoën, burgemeester, de Arrondissementscommissaris, volksvertegenwoordiger de Béthune, Mgr Coppieters, bisschop van Gent, Kanunnik De Ruyver, pastoor van Sint-Baafs, de gemeenteraad, de familie, de vele parochianen van Denderhoutem en talrijke hoogwaardigheidsbekleders gaven uiting aan hun gevoelens bij dit gebeuren.

Willy De Loose

1- De Volksstem, 1 februari 1929

2- De Vlaming, 8 mei 1927

3- Archief dekenij Aalst, Liber Memoriales

4- De Volksstem, 5 mei 1926

5- Website Parochiale werken H.Hart-Aalst

Met dank aan Julien De Vuyst